

ΑΡΧΕΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ 2004

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

- A.1** Να μεταφέρετε στο τετράδιό σας τα ονόματα των φιλοσόφων της **Στήλης Α**. Δίπλα στο κάθε όνομα να γράψετε το γράμμα της **Στήλης Β**, που αντιστοιχεί στην άποψη του συγκεκριμένου φιλοσόφου. (Δύο απόψεις της **Στήλης Β** περισσεύουν).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Αντισθένης	α. Το πράγμα καθαυτό παραμένει <i>μονίμως άγνωστο</i> σε μας.
2. Αριστοτέλης	β. Το πάθος γενικά είναι μια άλογη και αφύσικη κίνηση της ψυχής, μια ορμή πλεονάζουσα.
3. Στωικοί	γ. «Θα προτιμούσα να καταληφθώ από μανία παρά να παραδοθώ στην ηδονή».
4. Καντ	δ. Δίκαιο και σωστό είναι το συμφέρον του ισχυρότερου.
	ε. Η ιστορία ασχολείται με το <i>ατομικό</i> και το <i>μερικό</i> , ενώ η ποίηση αποσκοπεί στην παρουσίαση του καθολικού.
	στ. Η σχέση που υφίσταται μεταξύ δύο γεγονότων που συνδέονται αιτιοκρατικά δεν είναι τίποτε παραπάνω από μια σχέση χρονικής διαδοχής.

Μονάδες 8

- A.2** Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α)** «άτομα»
- β)** «απεικάσματα»
- γ)** «επιθυμητικό».

Μονάδες 12

- A.3** Ποια είναι η αρχή του κόσμου κατά το Θαλή (Μονάδες 5) και πώς η άποψή του αντιμετωπίστηκε στη σύγχρονη εποχή; (Μονάδες 10)

Μονάδες 15

- A.4** Ποια είναι κατά τον Ντεκάρτ η θεμελιώδης ιδιότητα που χαρακτηρίζει το σώμα του ανθρώπου και κάθε υλικό αντικείμενο; (Μονάδες 7) Να δώσετε σχετικό παράδειγμα. (Μονάδες 8)

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ Β'

B.1 Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις γνώσεις σας, να αναπτύξετε τη θεωρία που διατυπώνει εδώ ο Αναξίμανδρος και να αναφέρετε την ανάλογη θεωρία που διατυπώθηκε στη νεότερη εποχή.

α) «Ο Αναξίμανδρος είπε ότι τα πρώτα ζώα γεννήθηκαν στο υγρό στοιχείο, τυλιγμένα μέσα σε αγκαθωτούς φλοιούς, και ότι με την πάροδο του χρόνου έβγαιναν στο στεγνότερο μέρος της γης και, όταν έσκαζε ο φλοιός τους, ζούσαν για ένα σύντομο χρονικό διάστημα ένα διαφορετικό είδος ζωής».

β) «Τα ζώα δημιουργήθηκαν από το υγρό στοιχείο, που το εξάτμισε ο ήλιος. Όσο για τον άνθρωπο, αρχικά ήταν παρόμοιος με ένα άλλο πλάσμα, και συγκεκριμένα με ψάρι».

(Αναξίμανδρος, μαρτυρίες A30+A11 Diels-Kranz, από: G. S. Kirk-J. E. Raven-M. Schofield, *Οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι*, μτφρ. Δ. Κούρτοβικ, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1990², σ. 150).

Μονάδες 25

B.2 Μελετώντας τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις γνώσεις σας, να προσδιορίσετε τη μέθοδο προσέγγισης της αλήθειας που ακολουθούσε ο Σωκράτης, τα στάδια της μεθόδου του και τη διαδικασία απόκτησης της γνώσης.

α) «Ο Σωκράτης είναι ένας ολωσδιόλου πρωτότυπος δάσκαλος. Δεν έχει καταρτισμένη διδαχή, όπως οι άλλοι. Δεν διδάσκει τίποτε άλλο παρά το πώς κανείς μαθαίνει από τον ίδιο τον εαυτό του. Ανοίγει και θεμελιώνει το δρόμο της ψυχής, γιατί εκεί μέσα θα βρει κανείς ό,τι ζητάει».

(Ι. Ν. Θεοδωρακόπουλος, Εισαγωγή στον Πλάτωνα, Αθήνα, σ. 50).

β) **ΣΩΚΡΑΤΗΣ:** «...Και είναι φανερό ότι αυτοί που με συναναστρέφονται ποτέ ως τώρα δεν έμαθαν τίποτα από μένα, αλλά οι ίδιοι από μόνοι τους βρήκαν και γέννησαν πολλά και καλά. Όμως για την εκμαίευση (της γνώσης) αίτιος είναι ο θεός και εγώ».

(Πλάτωνος *Θεαίτητος* 150d).

Μονάδες 25

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1

1 - γ, 2 - ε, 3 - β, 4 - α

A.2

Άτομο: Το απειροελάχιστο κομμάτι της ύλης που δεν τέμνεται περαιτέρω.

Απεικάσματα: Τα αισθητά πράγματα, αντίγραφα των ιδεών και ως εκ τούτου ανύπαρκτα από μόνα τους· είναι δηλαδή, φαντάσματα, όπως οι σκιές ή οι εικόνες μέσα στον καθρέφτη που φαίνονται αληθινές, αλλά όταν τις αγγίξεις, διαπιστώνεις ότι δεν υπάρχουν.

Επιθυμητικό: Ένα από τα τρία επίπεδα της ψυχής κατά τον Πλάτωνα στο οποίο εντάσσονται τα κατώτερα και ανεξέλεγκτα πάθη του ανθρώπου.

A.3

Ο Θαλής από τη Μίλητο ήταν ο πρώτος φιλόσοφος που προσπάθησε να προσδιορίσει την αρχή του κόσμου. Ως τέτοια αρχή θεώρησε το νερό. (σελ. 12)

"Όσο κι αν η άποψη του Θαλή ότι η αρχή του κόσμου είναι το νερό ίσως μας φαίνεται σήμερα αφελής, είναι ωστόσο αυτό, ύστερα από ένα χρονικό διάστημα θα εξατμιστεί." (σελ. 13)

Επίσης το νερό θεωρείται από τις πρώτες σταθερές χημικές ενώσεις που σχηματίστηκαν όταν άρχισε να εμφανίζεται η ζωή. Έτσι μαζί με τα υπόλοιπα στοιχεία που βρίσκονταν σε αφθονία, μεταξύ των οποίων και το υδρογόνο σχηματίστηκαν οι πρώτες μεγαλομοριακές ενώσεις της οργανικής ύλης από τις οποίες ξεκίνησε η ζωή. (προαιρετικά)

A.4

Το σώμα σύμφωνα με τον Ντεκάρτ, όπως και κάθε υλική υπόσταση χαρακτηρίζεται από την ιδιότητα της έκτασης, η οποία, επειδή αποτελεί απαραίτητο όρο για την ύπαρξη των υλικών αντικειμένων, είναι η ουσιαστική ιδιότητά τους, η ουσία τους.

"Ένα κομμάτι από κερί.....του σώματός μας επίσης" (σελ. 38, σχολ. β)

B.1

Ο Αναξίμανδρος δέχεται ότι ο φυσικός κόσμος συναποτελείται από τα 4 στοιχεία της φύσης (νερό, γη, αέρας, φωτιά), τα οποία βρίσκονται σε διαρκή διαμάχη μεταξύ τους, διότι έχουν ανομοιογενή σύσταση και υφή (ο αέρας είναι ψυχρός, η φωτιά θερμή, η γη ξηρή, το νερό υγρό).

Ωστόσο θεωρεί ότι το πρωταρχικό στοιχείο της αρχής του κόσμου θα πρέπει να αναζητηθεί σε κάτι που βρίσκεται έξω από τα 4 στοιχεία της φύσης.

"Στο πλαίσιο ενός τέτοιου αιτήματος ... προήλθε από τα ψάρια" (σελ. 14 σχολ. εγχειρίδιο).

Ειδικά στο απόσπασμα β' η θεωρία του Αναξίμανδρου προσεγγίζει αρκετά τη σύγχρονη θεωρία του Δαρβίνου. Ο Αναξίμανδρος πίστευε ότι ο κόσμος έφτασε στη σημερινή του κατάσταση εξελικτικά. Όταν η γη ήταν σκεπασμένη από νερά μέσα στη θάλασσα διαμορφώθηκε η ζωή. Αργότερα καθώς η θάλασσα υποχωρούσε τα ζώα βρέθηκαν στην ξηρά όπου θα έπρεπε να προσαρμοστούν. Ανάμεσα σ'αυτά ήταν και ο άνθρωπος. Ο Αναξίμανδρος,

πιθανόν μέσα από τη μελέτη και την παρατήρηση, διαπίστωσε ότι τα θηλαστικά δεν μπορεί να αντιπροσώπευαν τον αρχικό τύπο του ζώου που εμφανίστηκε πρώτος. Έτσι στράφηκε στην παρατήρηση των θαλάσσιων οργανισμών που έρχονται πιο κοντά στον άνθρωπο. Και ο Δαρβίνος στη θεωρία του της εξέλιξης των ειδών, θεωρεί ότι η ζωή ξεκινά από τη θάλασσα και έπειτα εμφανίζεται στην ξηρά.

B.2

Η φιλοσοφική δραστηριότητα του Σωκράτη ήταν περισσότερο στάση ζωής και όχι συγκροτημένο σύστημα. Αφορμή γι' αυτές ήταν ο πολυθρύλητος χρησμός του Μαντείου των Δελφών, σύμφωνα με τον οποίο ο Σωκράτης ήταν ο πιο σοφός από τους ανθρώπους. Ο Σωκράτης πιστεύει πως κανένας εκτός από το θεό δεν είναι σοφός. Επειδή όμως δε δέχεται ότι ο θεός κάνει λάθος, αναζήτησε την ουσία του χρησμού συζητώντας με ανθρώπους που θεωρούνταν σοφοί στο αντικείμενό τους (πολιτικοί, ποιητές, τεχνήτες).

Διαπίστωσε ότι όλοι αυτοί θεωρούσαν τον εαυτόν τους σοφό χωρίς να είναι ενώ ο ίδιος, γνώριζε την άγνοιά του ("έν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα"). Κατέληξε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι ίσως γι' αυτό ο θεός τον χαρακτήρισε σοφό. Το γεγονός αυτό καθόρισε το περιεχόμενο της διδασκαλίας του και τη μέθοδό του. "Ο Σωκράτης μάλιστα ακόμη και αν ήξερε κάτι σχετικά με τα ζητήματα που ετίθεντο προς συζήτηση, προσποιόταν ότι το αγνοούσε (σ. 22) ... εν ονόματι της οποίας είναι δυνατή η γνώση της αλήθειας (σ. 23)".